

Tussenrapportage wolf

Deze rapportage geeft inzicht in de activiteit van de wolf in Nederland in de periode 17 juli – 30 oktober 2020.

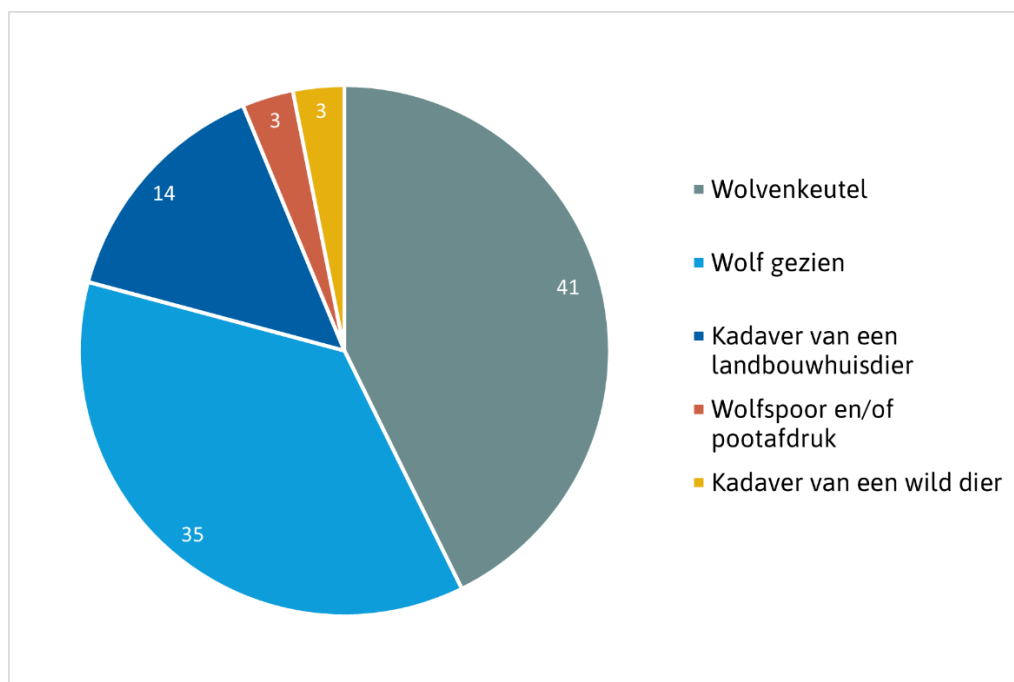
De aanwezigheid van de alpiene wolf is het afgelopen kwartaal opnieuw vastgesteld in het provincie grensoverschrijdende gebied de Groote Heide in Zuidoost-Brabant. Deze wolf is nu langer dan zes maanden in het gebied aanwezig. Volgens het Interprovinciaal Wolvenplan is er dan officieel sprake van een vestiging. Daarnaast is er uit de roedel van de Noord-Veluwe een nieuwe welp geïdentificeerd. Het is onbekend in welk jaar deze welp is geboren. De vastgestelde waarneming van de welp is gedaan binnen de territoriumgrenzen van de roedel. In de afgelopen periode zijn er 30 meldingen gedaan van schade aan landbouwhuisdieren. Uit DNA-analyse bleek dat zestien van deze gevallen veroorzaakt waren door een wolf. Het merendeel van de schademeldingen is gedaan in Noord-Brabant.

Binnengekomen meldingen monitoring

In deze tussenrapportage geven we inzicht in de activiteit van de wolf in Nederland in de periode 17 juli tot en met 30 oktober 2020. Er zijn in deze periode 434 meldingen van (sporen van) wolven binnengekomen bij het Wolvenmeldpunt van BIJ12, waarvan de uitvoering in handen is van de Zoogdiervereniging. Van deze meldingen zijn 49 geclassificeerd als 'zekere waarneming' aan de hand van directe bewijzen (zoals DNA-uitslagen) en 47 meldingen als 'zekere waarneming' aan de hand van indirecte bewijzen (zoals wolvensporen). Van de overige meldingen kan niet worden vastgesteld of dit een wolf betreft.

[Bekijk hier opnames van de wolf, vastgelegd op een wildcamera op de Veluwe door Bart Noort](#)

Verhouding type zekere wolvenwaarneming 17 juli - 30 oktober 2020

Monitoring in de provincies

Gelderland

Noord-Veluwe

In het territorium van de roedel op de Noord-Veluwe werden afgelopen periode enkele karkassen van wilde hoefdieren (edelherten) gevonden en wolvenkeutels. Aan de hand van DNA-onderzoek werd in dit gebied de aanwezigheid van de vader van de roedel (GW893m) en een welp uit 2019 (GW1428m) vastgesteld. Op het karkas van een edelhert werd het DNA aangetroffen van GW893m. Ook werd op dit karkas een dubbel DNA-profiel aangetroffen dat afkomstig kan zijn van óf een jong óf de volwassen wolvin (GW998f) van de roedel. Bij een dubbel DNA-profiel is het niet mogelijk om te bepalen of het gaat om de moeder of één van haar welpen omdat beide (deels) hetzelfde DNA hebben. Op de Noord-Veluwe werd ook een keutel gevonden van een mannelijke wolf die nog niet eerder op identiteit vastgesteld is. Het gaat om een welp van de hier aanwezige roedel. De wolf heeft de code GW1889m gekregen. Het is onbekend in welk jaar deze welp is geboren. De aanwezigheid van wolvin GW998f is vastgesteld aan de hand van DNA-analyse bij een schademelding in Epe.

Wolvenroedel op pad in Nederland, foto: Gijsbert Griffioen

Midden-Veluwe

Op de Midden-Veluwe is de wolvin GW960f waarschijnlijk nog steeds aanwezig, zo blijkt uit beelden op wildcamera's. De aanwezigheid van dit dier is in deze periode niet via DNA-analyse bevestigd. Op het kaartje 'Wolvenmonitoring 17 juli – 30 oktober 2020' zijn dit soort type waarnemingen daarom aangegeven met een wit wolvenicoon. De wolvenwaarnemingen van de Midden-Veluwe zijn op de kaart met het cijfer 1 aangegeven.

Zuid-Veluwe

Op de Zuid-Veluwe is al enkele maanden de activiteit van een wolf vastgesteld aan de hand van met name wildcamera-beelden. Het gaat vrijwel zeker nog steeds om wolf GW1729f, een welp geboren in 2019 in de roedel van de Noord-Veluwe. De aanwezigheid van het dier is in deze periode niet via DNA-analyse bevestigd. De wolvenwaarnemingen van de Zuid-Veluwe zijn op de monitoringskaart met het cijfer 2 aangegeven.

Drenthe

In het vorige voortgangsbericht werd aangekondigd dat wolf GW1261m zich nu een half jaar had opgehouden in de provincie en zich dus officieel gevestigd had volgens de criteria van het Interprovinciaal Wolvenplan. Vanaf juli 2020 is in de provincie Drenthe echter geen gevalideerde wolvenwaarneming meer gedaan. Midden juli vond de laatste bevestigde wolvenwaarneming plaats;

op dat moment is een keutel gevonden waarvan genetisch werd vastgesteld dat die van een wolf afkomstig was. Er kon op basis van DNA-afname echter geen individu achterhaald worden. Deze wolvenwaarneming is op het kaartje met cijfer 3 aangegeven. Daarna is in de provincie Drenthe geen wolvenactiviteit meer vastgesteld, ook niet van wolf GW1261m. Op 28 oktober 2020 meldde het Duitse Senckenberg Instituut, partner in CEwolf consortium, bij WENR dat de aanwezigheid van wolf GW1261m in Duitsland was vastgesteld. Dit is aangetoond aan de hand van DNA van een schapenbeet van 1 oktober te Dörpen, niet ver over de grens met Drenthe. Het lijkt er dus op dat GW1261m het vermeende leefgebied in Drenthe weer verlaten heeft. Dit komt vaker voor bij wolven, bijvoorbeeld omdat ze op zoek gaan naar een partner. Het is echter niet uitgesloten dat GW1261m terugkeert naar de provincie Drenthe, maar vanzelfsprekend is dat niet. Provincie Drenthe en de Gebiedscommissie gaan echter door met het gebiedsproces om schapenhouders te ondersteunen met het nemen van preventiemaatregelen. Zie ook het kopje 'overige ontwikkelingen wolvenbeleid'.

Noord-Brabant en Limburg

Groote Heide

De mannelijke wolf GW1625m is langer dan zes maanden aanwezig in de regio de Groote Heide tussen Eindhoven en Weert. Dat is vastgesteld aan de hand van de individubepaling op basis van DNA-onderzoek. Bij elf schademeldingen in de regio Zuidoost-Brabant is aangetoond dat het gaat om dezelfde mannelijke wolf, de alpiene wolf GW1625m. In Limburg is de aanwezigheid van wolf GW1625m eveneens in deze periode vastgesteld via een schademelding in deze regio. Naast genetische duiding via schademeldingen is in Zuidoost-Brabant op 31 augustus een keutel gevonden en op 30 oktober een pluk haar (zie foto). Deze waarnemingen zijn genetisch te herleiden naar deze uit de Frans-Alpiene populatie afkomstige wolf GW1625m. Deze wolf is nu ruim zes maanden actief in deze regio en volgens de criteria van het Interprovinciaal Wolvenplan is er dan officieel spraken van een vestiging. Dit is ook het eerste territorium in Nederland dat een provinciegrens overschrijdt.

Op 30 oktober werd aan prikkeldraad een pluk haar van GW1625m aangetroffen. Op die plek was ook duidelijk te zien hoe de wolf onder het prikkeldraad door was gekropen. Foto: Evert Houniet.

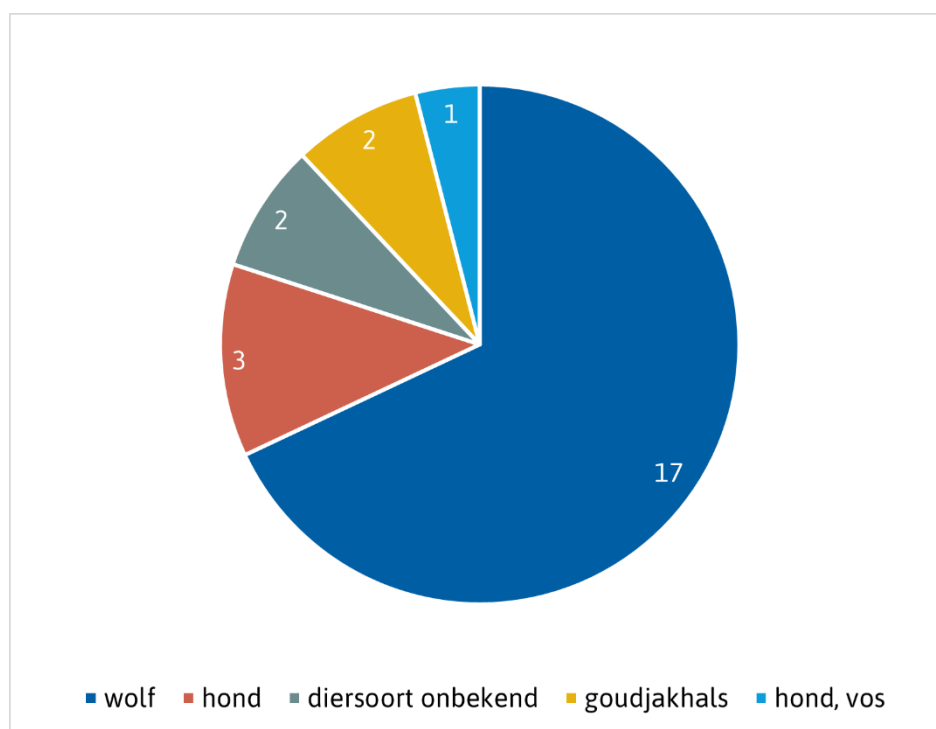

Op de kaart zijn twee type wolveniconen aangegeven: gekleurde wolven en witte wolven. De gekleurde wolven geven het gebied aan waar op basis van DNA-analyse is vastgesteld welke wolven (individuen) hier aanwezig zijn. Elke wolf die op individu is bepaald, krijgt een code/nummer. De grote gekleurde wolveniconen geven het gebied aan waar wolven officieel, volgens de criteria uit het Interprovinciaal Wolvenplan, gevestigd zijn en waar in de afgelopen periode DNA-sporen zijn aangetroffen. De witte wolven geven het gebied aan waar wolven zijn waargenomen (bijvoorbeeld zichtwaarnemingen of sporen), maar waar het individu niet via DNA-analyse is vastgesteld. Voor deze locaties geldt dat op basis van eerdere individubepalingen er wel een vermoeden bestaat om welk individu het gaat. In de periode 17 juli tot en met 30 oktober gaat het in deze gebieden vermoedelijk om: GW960f (1), GW1729f (2) en GW1261m (3).

Afhandeling schade door BIJ12

In de periode 17 juli tot en met 30 oktober 2020 zijn 30 meldingen van vermoedelijke wolvenschade aan landbouwhuisdieren gemeld bij BIJ12. Van vijf van deze 30 binnengekomen meldingen is tijdens de eerste beoordeling vastgesteld dat het geen wolvenschade betrof. Deze eerste beoordeling vindt plaats aan de hand van de melding en de toegestuurde foto's. Op basis van die documenten wordt in eerste instantie bepaald of DNA-afname noodzakelijk is. In sommige gevallen is direct duidelijk dat de schade niet veroorzaakt is door een wolf, maar door een andere soort zoals hond of vos. Na de eerste beoordeling is bij 25 meldingen DNA afgenomen door een taxateur. Aan de hand van de DNA-analyse is aangetoond dat het in zestien van de 25 gevallen inderdaad ging om een wolf. Bij de overige negen schademeldingen gaf de DNA-analyse bij drie gevallen geen resultaat (de diersoort is onbekend). In drie gevallen ging het om een hond, twee keer om een goudjakhals en één keer een combinatie van hond en vos. Bij één geval waarbij uit de DNA-analyse geen diersoort kon worden vastgesteld ('diersoort onbekend'), is op basis van de locatie, het veldbezoek en het daarin geconstateerde schadebeeld beoordeeld dat de aanval aan een wolf toegeschreven kon worden. Daarmee komt voor de periode 17 juli tot en met 30 oktober het totaal aantal bevestigde schademeldingen door wolf uit op 17.

Aantal bevestigde schademeldingen per predator 17 juli - 30 oktober 2020

Samenvatting alle schademeldingen

Binnengekomen meldingen van schade vermoedelijk veroorzaakt door wolf	30
DNA-afname bij schade vermoedelijk veroorzaakt door wolf	25
Bevestigde schade veroorzaakt door wolf	17
Bevestigde schade veroorzaakt door andere soort dan wolf of onbekend	8

Hierna wordt aangegeven welke schademeldingen in welke provincie gedaan zijn.

Noord-Brabant en Limburg

In Noord-Brabant zijn zestien meldingen gedaan van schade vermoedelijk veroorzaakt door wolf. DNA-analyse heeft aangetoond dat het bij dertien van deze zestien gevallen ging om een wolf. De DNA-uitslagen van de overige drie meldingen uit Noord-Brabant gaven één keer hond aan en twee keer geen resultaat. Bij één van deze twee meldingen waarbij uit de DNA-analyse geen resultaat kwam, is op basis van andere kenmerken beoordeeld dat het om een wolf ging. In Limburg zijn in deze periode twee vermoedelijke wolvenschademeldingen gedaan waarbij DNA is afgenomen. Bij één van deze twee meldingen is vastgesteld dat het om een wolf gaat (melding van 17 oktober 2020). Bij de andere melding betrof het een hond.

Gelderland

Vijf van de 25 meldingen kwamen deze periode uit Gelderland. Bij twee van deze meldingen bleek het om wolvenschade te gaan, waarvan de eerste melding in deze periode op 26 augustus was. De tweede melding volgde vier dagen later, op 30 augustus. Deze meldingen kwamen beiden uit Epe. In september kwam er een melding binnen van een dood alpacaveulen. Genetisch onderzoek wees uit dat een door mensen gehouden wolfhond achter de aanval zat. Een wolfhond is een hondachtige die is ontstaan uit een kruising tussen een hond en een wolf van (in dit geval) Noord-Amerikaanse origine. De identiteit van de betreffende wolfhond is bekend en er zijn maatregelen genomen. Lees meer informatie op www.bij12.nl/wolf onder vraag 6 bij de veel gestelde vragen.

Eind oktober kwamen twee dagen achter elkaar meldingen binnen vanuit de Ooijpolder. De DNA-analyse heeft aangetoond dat de schade veroorzaakt is door een [goudjakhals](#), een hondachtig roofdier. Ook vanuit het CEwolf consortium wordt deze soort op individueel niveau gemonitord. Vandaar dat kon worden vastgesteld dat dit individu het mannelijke dier GG010m betreft waarvan de aanwezigheid eerder ook in Duitsland is aangetoond. De melding van 28 oktober is de eerste schademelding uit Nederland waarbij een goudjakhals is aangetoond. Eerder zijn goudjakhalzen waargenomen met wildcamera's op de Veluwe (in 2016 en in 2017) en Drenthe (2019).

Afname van DNA bij een schademelding, foto: Marielle Uitert

Groningen en Overijssel

Van de periode 17 juli tot en met 30 oktober kwam uit Groningen eind augustus één melding binnen, waarvan de DNA-analyse geen resultaat heeft opgeleverd. Uit Overijssel kwam midden oktober ook één melding binnen, waarbij uit de DNA-analyse twee diersoorten naar voren kwamen: hond en vos.

Overige provincies

In de overige provincies zijn in de periode 17 juli tot en met 30 oktober geen schademeldingen gedaan waarbij DNA is afgenomen.

Overige ontwikkelingen wolvenbeleid

Vestiging wolf leidt tot oprichting adviescommissie preventie wolvenschade Noord-Brabant

De wolf GW1625m heeft zich inmiddels gevestigd in Zuidoost-Brabant. Deze wolf is sinds 28 maart 2020 aanwezig in het gebied Groote Heide. Na zes maanden van aanwezigheid spreken we volgens het Interprovinciale Wolvenplan officieel van vestiging. Uit DNA-analyses blijkt dat dit de eerste wolf in Nederland is die afkomstig is uit de Frans-Italiaanse Alpiene populatie. Alle andere wolven in Nederland komen via het noorden van Duitsland uit de Centraal Europese populatie. Deze populaties zijn lange tijd van elkaar gescheiden geweest, maar nu treffen de verschillende populaties elkaar weer.

De wolf op de Groote Heide maakt gebruik van een groot gebied, waaronder een deel van Limburg. Binnenkort wordt er een intensievere vorm van monitoring van de wolf door het Wolvenmeldpunt opgestart. Zij onderzoeken het gebied systematisch op wolvenactiviteit, waarbij onder meer actief gezocht wordt naar sporen. Het doel hiervan is om meer inzicht te krijgen in het exacte leefgebied van de wolf.

De definitieve vestiging van de wolf in Brabant heeft geleid tot oprichting van de adviescommissie preventie wolvenschade Noord-Brabant. Deze commissie bestaat uit een vertegenwoordiging van landbouworganisaties, schapenhouders, natuurorganisaties en gemeenten. De adviescommissie heeft als taak om advies uit te brengen aan Gedeputeerde Staten over preventieve maatregelen om schade aan gehouden dieren in het gebied van de gevestigde wolf te voorkomen.

*Plaatsen van een
wolfwerend raster,
foto: Marielle Uitert*

Ook zal de adviescommissie zich buigen over hoe er beter samengewerkt kan worden bij eventuele nieuwe zwervende wolven in Brabant. Tot die tijd kunnen schapen- en geitenhouders binnen het leefgebied van de wolf stroomnetten lenen van de provincie.

Deze stroomnetten bieden een goede bescherming tegen wolven. Belangrijk is wel dat ze op de juiste wijze worden geplaatst. Het zijn complete sets, bestaande uit flexi-netten van 120 cm hoog inclusief apparatuur zoals een stroomklok en accu. De sets kunnen bijvoorbeeld worden ingezet als nachtkraal. Na betaling van een borg en onder voorwaarden dat de noodset weer netjes retour komen, worden ze tijdelijk uitgeleend. Vrijwilligers van Wolven in Brabant kunnen helpen en adviseren bij het plaatsen ervan. Zie voor een verdere toelichting over preventieve maatregelen om wolvenschade te voorkomen de '[Faunaschade Preventie Kit Wolven](#)'. Voor vragen of interesse over wolven in Brabant of het lenen van netten stuurt u een e-mail aan: Wolf@Brabant.nl.

Stichting IKL bereidt Limburg voor op komst wolf

In de provincie Limburg wordt door Stichting IKL (Instandhouding Kleine Landschapselementen) samen met andere organisaties een project opgezet om Limburg verder voor te bereiden op de komst van de wolf.

Zo worden er stroomnetten aangeschaft die schapenhouders kunnen lenen. Ook wordt een overlegplatform opgericht. Dit overlegplatform geeft advies over communicatie, monitoring en schadepreventie. Door het IKL worden op korte termijn drie voorbeeldlocaties ingericht zodat schapenhouders kunnen zien welke mogelijkheden er zijn voor preventie. Schapenhouders die willen deelnemen of vragen hebben over het project kunnen contact opnemen met het IKL via i.vandewaarenburg@ikl-limburg.nl.

Provincie Drenthe gaat verder met aanwijzen risicogebied

Hoewel in Drenthe geen sprake meer is van een officiële vestiging van de wolf, zet de Provincie Drenthe samen met de Gebiedscommissie het gebiedsproces voort.

Inmiddels is gestart met het aanwijzen van een risicogebied. Dat is een gebied waarbij - op basis van eerdere zichtwaarnemingen en schademeldingen - de kans op een conflict tussen een wolf en schapen groot is. De behoefte aan het nemen van preventieve maatregelen door schapenhouders is hier het grootst. De provincie Drenthe maakt hierover in januari 2021 meer bekend.

*De wolf in Nederland,
foto: Otto Jelsma*

Landelijk Overleg Wolf van start

Onder leiding van Pieter van Geel is op 25 november 2020 het Landelijk Overleg Wolf (LOW) van start gegaan. Medio 2020 heeft een aantal organisaties de provincies om dit overleg gevraagd. Hun wens was om gezamenlijk vraagstukken op het gebied van wolvenschade aan te pakken. Daarbij komt, dat de provincies graag willen optrekken met allerlei betrokken organisaties om hun kennis en ervaring te benutten, draagvlak te creëren en gezamenlijk beleid te ontwikkelen.

Het LOW is een gestructureerd maar informeel overleg, waarin een breed scala aan opvattingen is vertegenwoordigd. De onderwerpen die in het LOW aan bod komen gaan over zowel nationale als internationale kwesties (zoals leefgebieden van de wolf en corridors) en kunnen variëren van aanbevelingen doen voor beleidsvorming en kennisuitwisseling tot het samen optrekken bij praktische uitvoering en handelingsprotocollen bij acute problemen. Deelnemers kunnen ook eigen thema's inbrengen.

Ook het Interprovinciale Wolvenplan wordt door het Landelijk Overleg Wolf geactualiseerd. In het LOW worden de bouwstenen hiervoor met de deelnemers besproken. "Heel goed dat er nu een platform is om de kennis en ervaring van allerlei organisaties te benutten en samen te bekijken wat ons te doen staat - efficiënt, creatief en met draagvlak", aldus Pieter van Geel.

Het LOW zorgt ook voor samenhang met de diverse provinciale gebiedscommissies. Adviezen worden gedeeld met de overheden die verantwoordelijk zijn voor de besluitvorming en het beleid. Zij zorgen op hun beurt voor een met argumenten onderbouwde terugkoppeling.

Het LOW is ingesteld door de Bestuurlijke adviescommissie Vitaal Platteland van het Interprovinciaal Overleg en wordt ondersteund door IPO/BIJ12 en het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit. Désiré Karelse voert vanuit BIJ12 het secretariaat en is eerste aanspreekpunt. Doelen, samenstelling en werkwijze worden regelmatig geëvalueerd en kunnen gaandeweg worden bijgesteld.

Colofon

De wolf is niet meer weg te denken uit Nederland. Zeker niet nadat in 2019 op de Veluwe een roedel gevestigd is. Daarnaast hebben we regelmatig te maken met zwervende wolven die een geschikt territorium zoeken. BIJ12 is de organisatie die namens provincies de beleidsuitvoering van het dossier van de wolf verzorgt. Dit heeft onder andere betrekking op monitoring en afhandeling van tegemoetkoming in schade. Dit bericht is tot stand gekomen met medewerking van zoogdiervereniging (monitoring Wolvenmeldpunt), WENR (DNA-analyses) en het CEwolf consortium (DNA-analyses).